

بسم الله الرحمن الرحيم

قواعد دستوری

در

کتابخانه دانشکده

بمکاش

علی ایوتوندی

سرشناسه: ایوتوندی، علی، ۱۳۶۶-
 عنوان و نام پدید آورنده: قواعد دستوری در گفتار مردمان لک/ به نگارش: علی ایوتوندی
 مشخصات نشر: تهران، خلیلیان، ۱۳۹۰.
 مشخصات ظاهری: ۲۰۲ ص.
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۱۷۰-۴۰-۵
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا
 موضوع: لکی - - دستور زبان
 شناسه افزوده: عنوان
 ده بندی کنگره: PIR ۳۲۸۶ الف ۶۲/۹/ ۱۳۹۰
 بندی ملی: ۳/۹۵۲
 شماره ثبتی: ۲۵۷۲۲۸۱

انتشارات خلیلیان

عنوان کتاب: دستوری در گفتار مردمان لک
 مؤلف: علی ایوتوندی
 ویراستار: محمد خلیلیان
 نوبت چاپ: اول
 لیتوگرافی: نگار
 صحافی: ولی عصر (عج)
 شمارگان: ۵۰۰ نسخه
 قیمت: ۱۲۵۰۰ تومان
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۱۷۰-۴۰-۵

فهرت

۸	مقدمه
۱۲	رسم الخط و الفبای لکی
۲۷	کلیات
۳۲	فعل در لکی
۷۵	اسم در لکی
۹۱	صفت در لکی
۱۰۱	ضمیر در لکی
۱۰۸	قید در لکی
۱۱۳	شبه جمله در لکی
۱۱۶	حرف در لکی
۱۲۶	ساختمان «کلمه ها» در لکی
۱۲۹	تجزیه و ترکیب در لکی
۱۳۱	جمله و اقسام آن در لکی
۱۵۲	حذف در لکی
۱۵۴	اضافه در لکی
۱۵۶	تبدیل حروف در لکی
۱۵۸	پیشوند، پسوند و میانوندها در لکی

۱۶۴	 مقایسه واژگان لکی با زبان های باستانی
۱۷۰	 مقایسه زبان لکی با زبان پهلوی
۱۷۶	 مقایسه لکی با گویش های زبان کردی
۱۸۴	 مقایسه لکی و لُری از نگاه قواعد دستوری
۱۸۸	 مقایسه لکی با زبان های شمال ایران
۱۹۹	 منابع

مقدمه

این کتاب تلاشی ناچیزی از بنده حقیر است که در طول پنج سال، درباره لسان مردمان لک به نگارش درآمده و در آن به قواعد دستوری در گفتار مردمان لک پرداخته شده است.

مردمان لک مردمانی غیور و مهمان نواز هستند که در دامنه های رشته کوه های زاگرس و کره های رودخانه سیمره زندگی می کنند.

از نظر فیزیکی به هائی سبزه مایل به سفید، قدی افراشته و بلند، موهای مجعد و بیشتر به رنگ سیاه و خرمایی مایل به سیاه دارند. این قوم بیشتر در استان های کرمانشاه، لرستان، ایلام و جنوب استان همجان زندگی میکنند.

گفتار آنان گفتاری آهنگین و زیباترین است که واژه های باستانی و کهن پارسی به میزان زیادی در آن یافت می شود. شیوه جمله بندی، ضرورت کهن برخی واژه ها نشان از ریشه دار بودن گفتارشان می دهد.

از ویژگی های لسان مردمان لک ؛ داشتن مرهنگ ادبی غنی و مکتوب است. به همت استاد اسفندیار غضنفری تذکره ای از آثار شعرای لک تحت عنوان «گلزار ادب لرستان» گردآوری شده است.

فلک و مردمان لک

کس نیه اژیر سآئی فلکه کس نمرده بو

تا فِلَکْ ظلم و زور لئش نَکَرَدَه بو

معنی: کسی نیست که در سایه این فلک جاویدان باشد. مگر آنکه این چرخ گردون با ظلم و زور او را له کرده باشد.

فِلَکْ تَخْت و بَخْت کی نَشیوانی

شادیت کی نکرید وُه پشیمانی

معنی: ای فلک تو تخت و بخت چه کسی را برهم نزدی و شادی چه کسی را به پشیمانی
مبدل نکردی؟

فَلْکَ بازی خَوَّازِ بین چَه مَخَوَّازی

مُونای مَشِگِنِی کَوِیَزِی مَسازی

فَلْکَ بازی خَوَّازِ بازی مَخَوَّازی... مُونای مَشِگِنِی شِیْشَه مَسازی

معنی: فلک زیگر! بین چه بازی می کند؟ مینا می شکند و کوزه ای می سازد.

هَلْ دَاوَرِمِ دَا هَجَرَوَن پیرِم کرد

مَلِ نَازِ مِ فِلْکَ زِیْرِم کرد

معنی: این دوران را دور زدم؛ هجران مرا کرد، پرندۀ ای بر فراز کوه ها بودم و فلک مرا
به زیر آورد.

پیری بی و تَأَوُّقِ کَفِّ گَرْدَنِم

رَه وَرِ نِمِچُو هاشا کَرْدَنِم

معنی: پیری به مانند: طوقی بر گردنم افتاد و حال حاشا کردن من رساز نیست.

جالّی و جالی بوآؤ دُماوا... تا گیلی پیریم یَکم وه لاوا

معنی: جوانی برگرد تا با مویه از پیری گیلایه کنم.

فَلْکَ وَه کَنش کَنش دامیه تویرا

پَرِدِمیه جاکئی کَس ماؤیرا

معنی: فلک قدم به قدم مرا نشانه گرفت، مرا به جایی افکند که عرب نی اندازد.

فَلْکَ وَه کَنش کَنش آورد زاؤیریم

مَر خَنه وَه لاؤ خَلْقَن باؤیریم

معنی: فلک پله پله مرا به زبونی و خواری کشاند که خنده را بر لب دیگران باید دید.

نفر های لکی

«بزران بزران کی به پیریم به کل آخ و داخ دوس دیریمه»

«بگذار زنگها به صدا درآیند و همه بدانند که پیر، چیزی از گذشت زمان نیست، بلکه ناشی از اندوه فراق یار است.»

هو سوزه سوزه مورموری ساق سیریت پاشور بلوری

«ای یار سبزه گون، گردن بلوری، سیمین ساق و دلفریب من.»

هام دمانه دا ژلام واران منم چوین گیل کؤنه مزاران

«یاران مرا تنها گذاشتند بسان خاک عزیزان فراموش شده.»

وی مُنگه قسم چنه چه نی که چن پنجقرونی قی سر وه نی که

«به خود ماه سوگند که ماه شب چهارده چون سکه ای است بر گرد سر یار.»

این کتاب کلاً در بیست و یک فصل تدوین شده است. که:

- در فصل اول آن به بررسی صامت ها و مصوت های مورد استفاده در گفتار مردمان لک که در نوع خود قابل تأمل است، پرداخته شده است.

- فصل دوم اشاراتی به کلیات کتاب دارد.
- فصل سوم تا شانزدهم به شناخت قواعد دستوری در گفتار مردمان لک می پردازد.

- در فصل هفدهم تا بیست و یکم از مقایسه گفتار مردمان لک با زبان های باستانی و گویش های زبان کردی و گویش لری و زبان های ترکی، تاتی و تالشی سخن به میان آمده است.

در این جا بر خود می دانم که از خانم دکتر نرگس محمدی بدر و آقای دکتر محمد آرمانفر که مرا در نگارش این کتاب راهنمایی و یاری دادند سپاس و تشکر فراوان داشته باشم.

۲۹ اردیبهشت ۱۳۸۹

علی ایوتوندی (ایوتوندی)

فصل اول: رسم الخط و انبای لکی

ما در این نوشته به بررسی حروف و نیز رسم الخط گفتار مردمان لک می پردازیم. در ایجاد این رسم الخط، سعی بر آن شده است که به تمام مصوت ها و صامت های لکی پرداخته شود. و نیز از نظر نگارش آن، وابستگی به رسم الخط های دیگر نداشته باشد. ما بر آن نیستیم که ادعای کامل بودن و یا که بی نقص بودن رسم الخط ایجاد شده را داشته باشیم. با بررسیها و تلاشها و کوشش هایی که در طول چندین سال و نیز با پژوهشهایی که در زمینه شناخت رسم الخطهای برگرفته شده از خط عربی (به مانند: کُردی، فارسی، اردو، بلوچی) داشتیم، به این رسم الخط رسیدیم، که از سویی بتواند پاسخگوی نگارش لکی باشد و از سویی دیگر نظر یارین ساده و روان و دارای ظاهری زیبا باشد. امیدواریم که این رسم الخط درود خشنودی خدا و نیز گامی از برای ظهور قائم آل محمد(ص) باشد.

خداوندا! می دانم که آن نیست که سر بلند به درگاه تو رو کنم، و چه گونه آن باشم که از برای من گناهایی است که تو آنها را می بخشوده ای.

خدایا! خداوندا! چگونه رو به درگهت رسم در حال که به جز تو امیدی ندارم.

خدایا! هر آن کس که به دیدار بزرگی می رود، بخیر ارمغانی دارد و من هر آنچه به خود می نگرم هیچ ارمغانی به جز تو با خود ندارم که به تبارت روید.

خداوندا! خدایا! درود فرست بر محمد و خاندان محمد و آنان را نزدیک قرار ده.

یاریم کن.
